

УДК 330.332:631.11(477.73)

І. В. Безп'ята,

к. е. н., доцент кафедри економіки сільського господарства,
Миколаївський державний аграрний університет

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті представлені основні результати діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області. Охарактеризована інвестиційна діяльність підприємств. Проведена економічна оцінка показників ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств Миколаївської області.

The article presents the main results of the agricultural enterprises of Mykolayiv region. Characterize the investment activity of enterprises. An economic evaluation of investment performance of agricultural enterprises of Mykolayiv region.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність сільськогосподарських підприємств, економічна оцінка, ефективність інвестицій.

ВСТУП

Потреба в інвестиціях для розвитку сільськогосподарського виробництва є об'єктивною необхідністю, враховуючи особливості, які притаманні сільському господарству як галузі. Обсяг інвестицій у сільське господарство завжди був недостатнім порівняно з потребою. В умовах, що виникли, інвестиційна проблема в сільському господарстві особливо загострилась. Саме тому налагодження стабільного інвестиційного процесу набуває важливого значення. Необхідно залучати інвестиції для оновлення, переоснащення та підвищення на цій основі ефективності функціонування сільського господарства. Без масштабного залучення капіталу в формі кредитів, прямих і портфельних інвестицій, неможливі не тільки економічне зростання, а й економічна стабілізація не тільки окремої галузі, а й країни.

Поняття, зміст і динаміка розвитку інвестицій та інвестиційної діяльності в аграрній сфері досліджувались в працях багатьох вчених, таких як: В. Андрійчук, В. Беренс, Г. Бірман, І. Бланк, М. Боренко, В. Войцеховський, О. Гаврилюк, П. Гайдучий, В. Геєць, Б. Губський, А. Єпіфанов, М. Кожемякіна, Г. Черевко та ін. Однак, незважаючи на те, що питанням управління в сфері інвестицій сьогодні надається значна увага, але частина питань, пов'язаних із дослідженнями суті, структури, ефективності інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, ще залишається нерозкритою, або потребує удосконалення.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження інвестиційної діяльності в аграрній сфері, проведення економічної оцінки показників ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств Миколаївської області, а також розробка шляхів підвищення ефективності виробництва конкурентної сільськогосподарської продукції.

РЕЗУЛЬТАТИ

Природні та кліматичні умови Миколаївської області сприятливі для інтенсивного високоефективного розвитку сільського господарства. Сільське господарство має визначальне значення у досягненні продовольчої безпеки держави, а Миколаївщина володіє вагомим природно-ресурсним потенціалом — має 2 млн га сільськогосподарських угідь, з яких 1,7 га ріллі, що становить 5% орної землі в Україні, і виробляє конкурентоспроможну як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках сільськогосподарську продукцію.

Виробнича структура сільського господарства — рослинницько-тваринницька. Природно-кліматичні умови та родючі землі області сприяють формуванню великого потенціалу агропромислової галузі, дозволяють отримувати високі врожаї практично всіх сільськогосподарських культур.

Виробничу діяльність здійснюють біля 500 сільськогосподарських підприємств. Про основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області у галузі

сільського господарства за останні три роки свідчать дані табл. 1.

Результат від виробництва продукції сільського господарства і надання послуг у рослинництві і тваринництві сільськогосподарських підприємств за 2011 рік становив 974,9 млн грн. прибутку, що на 5,3% більше, ніж у 2010 році, а рівень рентабельності склав 33%, проти 35,4% у попередньому році. Прибутки від виробництва продукції сільського господарства і надання послуг у рослинництві і тваринництві отримали 90% підприємств, сума прибутку в середньому на 1 підприємство становила 2282,1 тис. грн. (у 2010 році — відповідно 87% і 2270,4 тис. грн.). Водночас 10% підприємств отримали від сільськогосподарського виробництва збитки, їх сума у розрахунку на 1 підприємство склала 857,7 тис. грн. (у 2010 році — 13% і 627,7 тис. грн. відповідно) [5].

Незважаючи на це, переважна частина підприємств не спроможна ефективно вести господарську діяльність без залучення інвестиції. Надходження інвестицій у сільське господарство залежить від інвестиційного середовища, на формування якого впливають такі фактори як: відповідність рівня розвитку галузей в аграрній сфері, наявність власних ресурсів, державні пільги для інвесторів, страхування ризиків, технічний рівень організації виробництва, ефективність використання інвестиційних коштів та ін.

Загальновідомо, що категорію "інвестиції" можна трактувати як вкладення фінансового, матеріального та нематеріального капіталу в об'єкти підприємницької діяльності з метою його примноження та/або отримання соціального ефекту. Дійсність інвестиційної діяльності визначається ефективністю використання інвестиційних ресурсів. У цьому плані вирішальне значення мають результати господарської діяльності інвестиційних галузей. Їх технічний рівень, організація виробництва, здатність до засвоєння інновації чинять основний вплив на інвестиційний цикл, окупність і віддачу інвестиційних ресурсів [6].

Формування інвестиційних ресурсів визначається інвестиційною привабливістю підприємства. Інвестиційна привабливість підприємства характеризується сукупністю показників його фінансово-економічного стану, на основі аналізу яких потенційний інвестор може прийняти управлінське рішення щодо доцільності вкладення вільних коштів у розвиток цього підприємства без значного ризику їх втрати або неотримання очікуваного доходу на інвестований капітал [7].

Таблиця 1. Основні результати діяльності сільськогосподарських підприємств Миколаївської області

Показники	Чистий дохід (виручка) від реалізації, млн грн.			Прибуток, збиток (-), млн грн.			Рівень рентабельності, %		
	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Продукція сільського господарства і послуги	2454,0	3546,9	3932,9	450,3	916,5	974,9	22,8	35,4	33,0
в тому числі:									
- рослинництво	2037,3	3100,0	3431,3	429,9	916,4	1003,7	26,7	42,6	41,3
- тваринництво	329	383,2	446,7	19,1	-9,4	-38,1	6,2	-2,4	-7,9

Джерело: Дані Головного управління статистики у Миколаївській області.

Формування інвестиційних ресурсів є важливою складовою інвестиційної та загальної фінансової стратегії підприємства, а також вихідною умовою здійснення інвестиційного процесу на всіх його стадіях. Інвестиційна діяльність може здійснюватись за рахунок власних фінансових ресурсів інвестора (прибутку, амортизаційних відрахувань, грошових заощаджень громадян та юридичних осіб), позичених фінансових коштів інвесторів (облігаційних позик, банківських та бюджетних кредитів), залучених фінансових коштів інвестора (коштів, отриманих від продажу акцій, пайових та інших внесків громадян та юридичних осіб), а також бюджетних інвестиційних асигнувань [6].

Основною метою формування інвестиційних ресурсів підприємства є задоволення потреб у придбанні необхідних інвестиційних активів та оптимізація їх структури з позицій забезпечення ефективних результатів інвестиційної діяльності. Проблема формування джерел інвестиційної діяльності в Україні посилюється дефіцитом інвестиційних ресурсів для структурної перебудови економіки. Це, в свою чергу, можна пояснити високим рівнем інвестиційних ризиків, на які не погоджуються ні вітчизняні, ні іноземні інвестори [6].

У сільському господарстві, як і в цілому по національному господарству України, обсяги інвестицій в основний капітал знаходяться в прямій залежності від обсягів виробництва продукції сільського господарства [1].

Економічна оцінка інвестицій — необхідна передумова надійності і рентабельності інвестицій. Вона визначається з метою обґрунтування найкращих варіантів будівництва нових, розширення і реконструкції діючих виробничих потужностей, розробки нових технологічних процесів, обладнання, машин та інших видів техніки, які забезпечують науково-технічний процес у сільському господарстві. Головне призначення інвестицій — сприяти зростанню виробітку на одиницю праці, покращенню технічної бази аграрних підприємств і на цій основі забезпечувати постійне зростання виробництва сільськогосподарської продукції [4].

Показники ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств регіону представлені в табл. 2.

Таблиця 2. Вихідні дані та показники ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств Миколаївської області

Показники	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	1070,2	1057,4	1048,5
Середньорічна чисельність працівників, чол.	19807	19706	19524
Середньорічна вартість основних засобів, млн грн.	3878,5	4875,7	5158,7
Інвестиції в основний капітал сільського господарства, млн грн.	308,7	457,6	734,0
Вартість валової продукції в порівнянних цінах 2005 р., млн грн.	1683,9	1698,1	1988,48
Прибуток від реалізації продукції сільського господарства, млн грн.	450,3	916,5	974,9
Припадає інвестицій, грн. на:			
1 га сільськогосподарських угідь	288,45	432,76	700,05
1 працівника	15585,40	23221,35	37594,76
1 грн. вартості основних засобів	0,08	0,09	0,14
Валова продукція сільського господарства на 1 грн. інвестицій, грн.	5,45	3,71	2,71
Прибуток від реалізації продукції сільського господарства на 1 грн. інвестицій, грн.	1,46	2,00	1,33

Джерело: Дані Головного управління статистики у Миколаївській області

Дані таблиці свідчать про те, що хоча за останні три роки загальна сума інвестицій в основний капітал сільського господарства зростає більше як в два рази, але показники ефективності зменшуються. Так, на 1 грн. інвестицій в 2011 році порівняно з 2009 роком вартість валової продукції сільськогосподарства зменшилася на 50,34%, прибутку — на 8,95%.

У Миколаївській області припадає інвестицій на 1 га сільськогосподарських угідь в 2011 році 700,05 грн., що за останні три роки збільшилося майже в два з половиною рази і є достатньо високим показником, проте, зважаючи на те, що сума інвестицій, яка приходить на 1 грн. вартості діючих основних засобів, складає тільки 0,14 грн., можна говорити про недостатні інвестиції та необхідність пошуку нових шляхів збільшення інвестиційного потенціалу в сільськогосподарському виробництві.

Отже, для ефективного процесу інвестування сільськогосподарських підприємств потрібно:

— розробка різних моделей інвестування сільськогосподарського виробництва, які визначали б мету, основні напрями, форми та джерела інвестування в сільському господарстві, очікувані результати від їх реалізації;

— формування переліку пріоритетних напрямів інвестування аграрного сектора за кожним напрямом інвестування та обґрунтування механізмів їх реалізації;

— розробка системи оцінювання інвестиційних проектів, виходячи з критеріїв їх ефективності;

— підвищення значення держави у відновленні інвестиційного процесу шляхом концентрації та спрямування інвестиційних ресурсів бюджетів усіх рівнів у розвиток аграрного виробництва.

ВИСНОВКИ

Підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю аграрних підприємств обмежується рядом чинників, зокрема умовами соці-

ального та політичного середовища, рівнем кваліфікації та внутрішнім опором реструктуризації сільськогосподарських підприємств. Усунення негативного впливу цих чинників є передумовою підвищення ефективності інвестиційного менеджменту та інвестиційної привабливості аграрного сектора. Врахування цих чинників дозволяє об'єктивно оцінювати інвестиційну діяльність у сільському господарстві. Основним джерелом інвестицій у найближчі роки мають стати прибутки підприємств, підтримка державного бюджету, кредити банків, залучені кошти працівників підприємств та інші інвестори.

Сільськогосподарська галузь

Миколаївщини налаштована на взаємовигідну співпрацю з потенційними інвесторами для забезпечення рентабельного ведення господарської діяльності за рахунок нарощування обсягів виробництва тваринницької та рослинницької продукції та доведення їх до рівня, який би забезпечив високі якісні та екологічні стандарти, впровадження перспективних ресурсозберігаючих технологій, забезпечення зростання рівня продуктивності праці.

Література:

1. Абрамович І.А. Розвиток інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 [Електронний ресурс] / І.А. Абрамович; Дніпропетр. держ. аграр. ун-т. — Д., 2008. — 20 с.
 2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник]. — 2-ге вид., доп. і перероб. / В.Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
 3. Борейко І.П. Оцінка інвестиційної діяльності підприємств аграрного сектору економіки / І.П. Борейко // Економіка АПК. — 2009. — № 12. — С. 68—74.
 4. Вацька М.В. Пріоритетні напрями та економічна оцінка інвестицій сільськогосподарських підприємств регіону / М.В. Вацька // Вісник Хмельницького національного університету. — 2010. — № 2, Т. 2. — С. 52—55.
 5. Головне управління статистики у Миколаївській області. — Режим доступу: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
 6. Федоренко В.Г. Шляхи підвищення ефективності інвестицій в Україні / В.Г. Федоренко. — К.: Науковий світ, 2003. — 724 с.
 7. Черненко Л.В. Інвестиційна діяльність підприємств та джерела їх фінансування / Л.В. Черненко // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. — 2011. — № 3, Т. 2. — С. 174—178.
- Стаття надійшла до редакції 08.08.2012 р.